

81(062)(049.3)
821.09(062)(049.3)

Марија Ѓорѓиева-Димова

ФИЛОЛОШКИ КАЛЕИДОСКОП
(кон Зборникот трудови од Деветтата студентска филолошка
конференција Како си ми?, Скопје, Филолошки факултет
„Блаже Конески“, 2024)

Во една своја беседа од 1971 година Блаже Конески упатува на, како што ја нарекува, чудесната слика во *Бели мугри*: „Два брега – двата стрмнини, а од брег на брег танок мост“, со напомена дека „мостовите се прават така што се поставуваат столбови стрпливо, прво под водјето што вечно течат“. Всушност, поетската слика од Рациновите *Елегии за ѿебе* Конески ја користи за да ја опише важноста на континуитетот и на константата во долготрајниот процес на градењето на секоја традиција. Токму тие две одредници ја втемелуваат и децениската традиција на студентската филолошка конференција *Како си ми?*, поставувајќи го филолошкиот мост меѓу бројните генерации студенти, не само филолози, и нивните истражувања. Дел од тој континуитет станува и зборничкото издание од минатогодишната конференција. Одржана на крајот од деветтиот месец во 2023, деветтата *Како си ми?* промовира девет статии во зборнички формат, резултат на тимската работа на членовите на Редакцискиот одбор, студентите Викторија Илиовска, Максим Јордански, Сара Николовска, Филипа Сара Попова, Борис Симоновски, Ивана Цветанова; на редакторите и на лекторите на статиите, од редот на професорите - Гордана Алексова, Билјана Наумоска-Саракинска, Марија Паунова, Бојан Петревски, Марија Ѓорѓиева-Димова, Лидија Капушевска-Дракулевска, Калина Малеска, Славица Србиновска, Зорица Трајкова-Стрезовска, Бригита Сзоке и на авторите што доаѓаат од Филолошкиот и од Филозофскиот факултет при

Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, односно од будимпештанскиот факултет за хуманистика.

Најновиот зборник е впечатлив и од аспект на актуелноста и на хетерогеноста на темите што се промислуваат во статиите, и од аспект на релевантноста на интерпретативните визури што се активирани во текстовите, и од аспект на апликативниот материјал и од аспект на сувереното движење на авторите во дадената научно-истражувачка област, допуштајќи им го и метатеориското промислување на одделните теориски прашања. Оттаму, објавените трудови го илустрираат современото одредување на филологијата како глобален трансдисциплинарен, интердисциплинарен, трансисториски потфат, како што се заговара во студиите *Филологија: заборавениите ѝочейџоци на модерната хуманисџика* (2015) на Џејмс Тарнер и *Светска филологија* (2014) на Шелдон Полок. За нив филологијата е антидисциплинарна дисциплина, своевидна интелектуална потрага што се движи низ географските простори, низ историските граници, низ предметите на проучување, низ методите на истражување.

Доминантниот тематски фокус на зборникот е во знакот на Ауербаховски сфатената интерпретативна филологија, потврдена во шесте статии што одделните теориски концепции и концепти толкувачки ги применуваат врз жанровски различни текстови, сфатени во широка семиотичка смисла, од литературата и од популарната култура.

Статијата на Елена Карпузовска, студентка на втор циклус студии на Филолошкиот факултет, е сосредоточена на феноменот на проколнатиот поет и на прашањето за искуството на прогонството во збирката *Ex Ponto* на Иво Андриќ, притоа, следејќи ја нејзината жанровски хибридизирана/полифонична структура како одглас на модернистичките поетички конвенции, главно, на експресионизмот, но и на егзистенцијалистичкиот реализам.

Наративните текстови се во фокусот на двете магистрантки на нашиот факултет - Катерина Котеска и Радица Стојановска. Психоаналитичката методолошка рамка, конкретизирана низ Кристевата концепција за абјектноста, добива интерпретативна верификација врз расказот *Преобразба* на Кафка, а со цел, како што вели Котеска, „да се анализира неговата метаморфоза во целина, т.е. неговото губење на социјалниот статус во културата и статусот што го добива како отпадник што ги нарушува идентитетот, системот и редот, враќањето кон анималното и доаѓањето до неговата активна негација“.

Читањето на *Војната нема женско лице* на Нобеловката Светлана Алексиевич врз теорискиот фон на интердискурзивните релации книжевност-историографија, Стојановска го користи како повод за отворање и на

покомплексните прашања за цензурата и за автоцензурата на авторскиот говор за големите историски настани, но и прашањата за релевантноста на testimонијалниот дискурс и на неговите мнемонички импликации.

Популарната култура како податливо поле за филолошко промислување го следиме во статиите на Ивана Цветанова и на Максим Јорданоски. Цветанова го активира постколонијалниот теориски модел, главно низ Саидовиот ориентализам, во своето толкување на *Песна за мразој и огној* на Џорџ Р. Мартин, а со цел да ја открие „сложеноста на културите, динамиката на моќта и предрасудите присутни во фиктивниот свет“, што, пак, според неа, кореспондира со маргинализацијата на одделните малцинства и во вистинскиот свет.

Функционирањето на моделот на интеркултурна комуникација „сфатена како размена на вербални и невербални пораки меѓу припадници од различни култури или микрокултури“, Јорданоски го проследува во рамки на пет примера од популарниот ситком *Big Bang Theory*, со фокус врз вербалната димензија на интеркултурната комуникација и врз видовите погрешни комуникации што ги потенцираат разликите меѓу културите и родовите стереотипи и релациите на моќ, како и различните убедувања и практики поврзани со религијата.

Толкиновото мајсторство, низ примена на компаративната филологија, да создава десетици измислени јазици чиј вокабулар и развиена граматика им даваат комуникациска функционалност, го елаборира Викторија Илиовска. Овој феномен, што самиот автор го нарекува *glossopoeia*, Илиовска го промислува низ анализата на лингвистичкиот систем на два конкретни јазика, на нивната втемеленост врз одделни природни јазици и врз нивната анализа како аглутинативни, односно флективни јазици, но и низ нивното влијание врз рецепцискиот ефект на Толкиновите дела.

Метатеориската заднина на истражувањето на конкретни теми е она што типолошки ги поврзува трудовите на Андреј Стојановски од Филолошкиот факултет и на Никола Ристевски од Филозофскиот факултет. Појдовната премиса на Стојановски, најавена во интерогативно интонираниот наслов *Дали постои македонска книжевна теорија?* го вклучува во дебатите за природата и за целта на книжевната теорија. Елаборацијата на поставените прашања во статијата, низ примерот на македонската книжевна теорија, во која се инфилтрирале современите теориски школи, го води до заклучокот дека „критичкото промислување на можностите на методот, останува во сенката на интерпретативните постапки“. Тие сознанија авторот ги чувствува како сериозен предизвик за промена што се

поставува пред новите генерации истражувачи, вклучувајќи се и себеси и својот влог во пледирањето на „една филолошка теорија на книжевноста“.

Логичник за родот е насловот на статијата на Ристевски, структурирана како рефлексја на филозофските, на логичките и на семантичките прашања поврзани со родот. „Текстот треба да послужи како прирачник за размислување за овие важни прашања за човекот, за родот, за идентитетот и да поттикне нови начини за реобмислување на постојните расправи. Дефиницијата, доказот, аргументот се само три појдовни точки за впуштање во расправата за овие важни прашања, а во овој текст се начнати само основите за една таква можност“, вели авторот, кој на своите елаборции им наменува поттикнувачки ангажман – „читателот и сам да почне да спори за овие прашања“.

Коавторскиот труд на Ботонд Калман и на Златко Панзов е обидот од една интрауниверзитетска позиција да се предпочат импулсите и придобивките за високото образование што би дошле од „искуствата и од методите на индустриско-деловниот свет“. Намерата да се аргументира втемеленоста на иднината на високото образование врз одржливоста, врз неговата заснованост на внатрешните ресурси и создавањето на „самодоволно“ високо образование што ја имплицира фузијата на универзитетите и на корпоративниот сектор, ги води авторите до елаборацијата на неколку методи и знаења што од тој сектор би се презеле во сферата на високото образование.

Независно од тематските преокупации, статиите во зборникот имаат заеднички именител, видлив и во структурно-композициската поставеност на текстовите со воведните, теориско-методолошките контекстуализации на темата, со интерпретативните аргументации низ релевантни теориски извори, со заклучните согледби, кои не само што ги синтетизираат сознанијата туку и полемички-дебатно отвораат пат и кон нови истражувачки потходи. Во таа смисла, текстовите во зборникот ја илустрираат суштината на академското истражување, водено од научничкото љубопитство, од умеењето да се поврзат теориско-методолошките рамки со практиката, од здравата скепса во постојните/наследените сознанија како движечка сила на науката, но и како мотивација за новите генерации истражувачи. Конечно, четирите текста објавени на англиски јазик, секако, се охрабрувачки прилог на денешното барање за поголема видливост во академскиот простор и за поголем рецепциски домет.

Најновото зборничко издание на *Како си ми?* не е само уште една книшко-текстуализирана трага од минатогодишниот конференциски настан, туку ни засведочува уште неколку важни аспекти:

1. ја сведочи интергенерациската и трансгенерациската интеракција меѓу студентите од различни студиски групи, од различни студентски години, па и од различни факултети, реализирана како размена на нивните знаења, искуства и научни перспективи и

2. ја сведочи соработката меѓу студентите и професорите, кои, од позиција на редактори и на лектори, а не само на предавачи, придонесуваат во профилирањето на идните филолози не само како вљубеници во-, туку и како посветени проучувачи на јазиците, на литературите и на културите. А, во тоа, секако, свој влог има и институционалната поддршка на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ – Скопје, кој покажува грижлив однос кон филолошкиот подмладок.

Секое издание на студентската филолошка конференција, како и секое зборничко издание на рефератите е дополнителен обид за реафирмирање и за популариизрање на филологијата, покажувајќи ги на дело нејзините потенцијали да го инфузира неправедно девастираното поле на хуманистиката.

Секој облик на научно промислување го подразбира не само системскиот пристап кон предметот на научен интерес туку и континуитетот на научната, во случајов, филолошката мисла. Токму десетгодишната традиција на студентската конференција е потврда на научниот континуитет на нашиот факултет, во чијашто афирмација, покрај професорите, се вклучуваат и студентите. Институционалната меморија, сфатена како колективно знаење за институцијата, одржувано од страна на нејзините членови, понудено во формален или во неформален вид, го обезбедува институцискиот, колективниот идентитет низ континуитетот, дури и тогаш кога се случуваат персонални или генерациски промени, што е особено фреквентно во една високообразовна институција, преку смената на генерациите студенти.

Институционалната меморија на Филолошкиот факултет се мапира низ бројните наставни и вонанставни активности/процеси, низ бројните конференции и настани, низ издавачката дејност, низ разновидните архивски траги, а во таа меморија се впишува и студентската конфереција *Како си ми?* и нејзината зборничка документираност.

Нека биде тоа константата и континуитетот на трансгенерациските мостови во македонската филологија!